HEKİMLİKTE
Temel Uygulamalar

Mehmet Emin Layık, Dr. Öğr. Üyesi
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi AD / Van

Hüseyin Güdücüoğlu, Prof. Dr.
Trakya Üniv Tıp Fakültesi, Tıbbi Mikrobiyoloji AD / Edirne

Erbil Karaman, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi, Kadın Hast ve Doğum AD / Van

Mehmet Parlak, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi, Tıbbi Mikrobiyoloji AD / Van

Duygu Korkmaz, Arş. Gör.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi AD / Van

PELİKAN YAYINLARI

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
YAYINCI SERTİFİKASI NUMARASI
44040

HEKİMLİKTE TEMEL UYGULAMALAR

MEHMET EMİN LAYIK
HÜSEYİN GÜDÜCÜOĞLU
ERBİL KARAMAN
MEHMET PARLAK
DUYGU KORKMAZ

Bu kitabın bütün yayın hakları Palet Yayınlarına aittir.
Yayınevinin yazılı izni alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği tanıtmalar ve akademik çalışmalar haricinde,
kısmen veya tamamen kitaptan alıntı yapılamaz.
Eser, matbu yahut dijital ortamda kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Bu kitapta yer alan yazıların kaynak kullanma, referans gösterme ve benzeri hukuki sorumluluğu yazarlara aittir.

Bu çalışma Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından
TYD-2022-10035 nolu proje kapsamında desteklenmiştir.

ISBN: 978-625-8414-62-2

BASKI
SEBAT OFSET
Fevzi Çakmak Mah. Hacı Bayram Cad. No: 22 Karatay / Konya
MATBAA SERTİFİKASI NUMARASI: 46039

Konya, Kasım 2022

PALET YAYINLARI
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42 Meram / Konya
Tel. 0332 353 62 27
www.paletyayinlari.com.tr

HEKİMLİKTE
Temel Uygulamalar

Mehmet Emin Layık, Dr. Öğr. Üyesi
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi AD / Van

Hüseyin Güdücüoğlu, Prof. Dr.
Trakya Üniv Tıp Fakültesi, Tıbbi Mikrobiyoloji AD / Edirne

Erbil Karaman, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi, Kadın Hast ve Doğum AD / Van

Mehmet Parlak, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi, Tıbbi Mikrobiyoloji AD / Van

Duygu Korkmaz, Arş. Gör.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi ve Bilişimi AD / Van

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 11
YAZAR LİSTESİ 12

A. ÖYKÜ ALMA

GENEL VE SORUNA YÖNELİK ÖYKÜ ALABİLME 18
MENTAL DURUMU DEĞERLENDİREBİLME 21
PSİKİYATRİK ÖYKÜ ALABİLME 23

B. GENEL VE SORUNA YÖNELİK FİZİK MUAYENE

ADLİ OLGU MUAYENESİ 28
ANTROPOMETRİK ÖLÇÜMLER 32
BATIN MUAYENESİ 36
BİLİNÇ DEĞERLENDİRME 39
ÇOCUKLARDA FİZİK MUAYENE 41
DERİ MUAYENESİ 46
DİGİTAL REKTAL MUAYENE 48
GEBE MUAYENESİ 50
GENEL DURUM VE VİTAL BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 52
GÖZ DİBİ MUAYENESİ 53
GÖZ MUAYENESİ 55
JİNEKOLOJİK MUAYENE 61
KARDİYOVASKÜLER SİSTEM MUAYANESİ 63
KAS–İSKELET SİSTEMİ MUAYENESİ 66
KULAK–BURUN–BOĞAZ VE BAŞ BOYUN MUAYENESİ 72
MEME VE AKSİLLER BÖLGE MUAYENESİ 75
NÖROLOJİK MUAYENE 78
OLAY YERİ İNCELEMESİ / KEŞİF 84
ÖLÜ MUAYENESİ 86
RUHSAL DURUM MUAYENESİ 89
SOLUNUM SİSTEMİ MUAYENESİ 91
ÜROLOJİK MUAYENE 94
YENİDOĞAN MUAYENESİ 96

C. KAYIT TUTMA, RAPORLAMA VE BİLDİRİM

ADLİ RAPOR HAZIRLAYABİLME 100
ADLİ VAKA BİLDİRİMİ DÜZENLEYEBİLME 102
AYDINLATMA VE ONAM ALABİLME 104
ENGELLİ SAĞLIK RAPORU KONUSUNDA DANIŞMANLIK YAPABİLME 107
EPİKRİZ HAZIRLAYABİLME 109
GÜNCEL MEVZUATA UYGUN SAĞLIK RAPORLARINI HAZIRLAYABİLME 111
HASTA DOSYASI HAZIRLAYABİLME 112
ÖLÜM BELGESİ DÜZENLEYEBİLME 114
REÇETE DÜZENLEYEBİLME 116
TEDAVİYİ RED BELGESİ HAZIRLAYABİLME 118
YASAL OLARAK BİLDİRİMİ ZORUNLU HASTALIKLARI VE DURUMLARI BİLDİRME VE RAPORLAMA 121

D. LABORATUVAR TESTLERİ VE İLGİLİ DİĞER İŞLEMLER

AKCİĞER RADYOGRAFİSİ OKUMA VE DEĞERLENDİREBİLME 124
BİYOLOJİK MATERYALLE ÇALIŞMA İLKELERİNİ UYGULAYABİLME 126
DIŞKI YAYMASI HAZIRLAYABİLME VE MİKROSKOPİK İNCELEME YAPABİLME 128
DİREKT RADYOGRAFİLERİ DEĞERLENDİREBİLME 131
EKG ÇEKEBİLME VE DEĞERLENDİRME 133
GAİTADA GİZLİ KAN İNCELEMESİ YAPABİLME 136
GLUKOMETRE İLE KAN ŞEKERİ ÖLÇÜMÜ YAPABİLME VE DEĞERLENDİREBİLME 138
KANAMA ZAMANI ÖLÇÜMÜ YAPABİLME VE DEĞERLENDİREBİLME 140
LABORATUVAR İNCELEME İÇİN İSTEK FORMU DOLDURABİLME 141
LABORATUVAR ÖRNEĞİNİ UYGUN KOŞULLARDA ALABİLME VE LABORATUVARA ULAŞTIRABİLME 143
MİKROSKOP KULLANABİLME 145
PERİFERİK YAYMA YAPABİLME VE DEĞERLENDİREBİLME 148
SU DEZENFEKSİYONU YAPABİLME 150
SU NUMUNESİ ALABİLME 151
SULARDA KLOR DÜZEYİNİ BELİRLEYEBİLME VE DEĞERLENDİREBİLME 152
TAM İDRAR ANALİZİ (MİKROSKOPİK İNCELEME DAHİL) YAPABİLME VE DEĞERLENDİREBİLME 153
TARAMA VE TANISAL AMAÇLI İNCELEME SONUÇLARINI YORUMLAYABİLME 155
VAGİNAL AKINTI ÖRNEĞİ HAZIRLAYABİLME 157

E. GİRİŞİMSEL VE GİRİŞİMSEL OLMAYAN UYGULAMALAR

ACİL PSİKİYATRİK HASTANIN STABİLİZASYONUNU YAPABİLME 160
ADLİ OLGULARIN YÖNETİLEBİLMESİ 162
AİRWAY UYGULAMA 164
AKILCI İLAÇ KULLANIMI İLKELERİNİ UYGULAYABİLME 166
AKILCI LABORATUVAR TEST İSTEMİ YAPABİLME 168

ARTERYAL KAN GAZI ALABİLME 170
ATEL HAZIRLAYABİLME VE UYGULAYABİLME 172
BALON MASKE (AMBU) KULLANIMI 175
BANDAJ, TURNİKE UYGULAYABİLME 177
BURUNDAN YABANCI CİSİM ÇIKARILMASI 179
BURUN KANAMASINA MÜDAHALE EDEBİLME 181
ÇOCUKLARDA BÜYÜME VE GELİŞMEYİ İZLEYEBİLME (PERSENTİL EĞRİLERİ, TANNER DERECELENDİRMESİ) 183
ÇOKLU TRAVMA HASTASININ DEĞERLENDİRİLMESİ 189
DAMAR YOLU AÇABİLME 193
DEFİBRİLASYON UYGULAYABİLME 195
DELİL TANIYABİLME, KORUMA VE NAKİL 197
DERİ–YUMUŞAK DOKU APSESİ AÇABİLME 199
DIŞ KANAMAYI DURDURACAK/SINIRLAYACAK ÖNLEMLERİ ALABİLME 201
DİX HALLPİKE TESTİ VE EPLEY MANEVRASI UYGULAYABİLME 205
DOĞUM SONRASI ANNE BAKIMINI YAPABİLME 207
DOĞUM SONRASI BEBEK BAKIMI YAPABİLME 209
ELDİVEN TAKMA, ÇIKARMA 211
EL YIKAMA 213
ENTÜBASYON YAPABİLME 215
EPİZYOTOMİ AÇABİLME VE DİKEBİLME 218
GEBE İZLEMİ YAPABİLME 220
GENOGRAM ÇIKARABİLME (SOY AĞACI ÇIKARABİLME) 221
GLASGOW/AVPU KOMA SKALASINI DEĞERLENDİRİLEBİLME (TRAVMA ŞİDDET SKORLAMASI) 224
GÖZDEN YABANCI CİSİM ÇIKARTILMASI 226
HASTANIN UYGUN OLARAK TAŞINMASINI SAĞLAYABİLME 228
HASTAYA KOMA POZİSYONU VEREBİLME 231
HASTALARI UYGUN SEVK EDEBİLME 234
HAVA YOLUNDAKİ YABANCI CİSMİ ÇIKARMAYA YÖNELİK İLK YARDIM YAPABİLME 236
HUKUKİ EHLİYETİ BELİRLEYEBİLME 239
İNTRAMUSKULER ENJEKSİYON YAPABİLME 241
İNTRAVENÖZ ENJEKSİYON YAPABİLME 245
İDRAR SONDASI TAKABİLME 248
İLERİ YAŞAM DESTEĞİ SAĞLAYABİLME 250
İNTİHARA MÜDAHALE 252
İNTRAOSSEOS (KEMİK İÇİ) UYGULAMA YAPABİLME 255
KAN BASINCI ÖLÇÜMÜ YAPABİLME (ERİŞKİNLERDE) 257
KAN TRANSFÜZYONU YAPABİLME 259
KAPİLLER KAN ÖRNEĞİ ALABİLME 261
KENE ÇIKARTABİLME 263
KÖTÜ HABER VEREBİLME 265
KULAKTAN YABANCI CİSİM ÇIKARMA 267

KÜLTÜR İÇİN ÖRNEK ALABİLME 269
LAVMAN YAPABİLME 272
LOĞUSA İZLEMİ YAPABİLME 274
LOMBER PONKSİYON YAPABİLME 276
MİDE YIKAYABİLME 278
MİNİMENTAL DURUM MUAYENESİ 280
NAZOGASTRİK SONDA UYGULAYABİLME 282
NORMAL SPONTAN DOĞUM YAPTIRABİLME 284
OKSİJEN VE NEBUL–İNHALER TEDAVİSİ UYGULAYABİLME 286
ORAL İLAÇ UYGULAMALARI YAPABİLME 288
OTOPSİ YAPABİLME 290
PARASENTEZ YAPABİLME 292
PERİKARDİYOSENTEZ UYGULAYABİLME 294
PLEVRAL PONKSİYON / TORASENTEZ YAPABİLME 296
PPD TESTİ UYGULAYABİLME VE DEĞERLENDİRME 299
PULS OKSİMETRE UYGULAYABİLME VE DEĞERLENDİREBİLME 301
REKTAL İLAÇ UYGULAMALARI YAPABİLME 302
RİNNE–WEBER TESTLERİ UYGULAYABİLME 304
SERVİKAL COLLAR (BOYUNLUK) UYGULAYABİLME 307
SOĞUK ZİNCİRE UYGUN KORUMA VE TAŞIMA SAĞLAYABİLME 309
SOLUNUM FONKSİYON TESTLERİNİ DEĞERLENDİREBİLME 313
SUPRAPUBİK MESANE PONKSİYONU YAPABİLME 316
TEMEL YAŞAM DESTEĞİ UYGULAYABİLME 317
TOPİKAL İLAÇ UYGULAMALARI YAPABİLME 320
TOPUK KANI ALABİLME 321
TRAKEOTOMİ ve TRAKEOSTOMİ YAPABİLME 323
TRAVMA SONRASI KOPAN UZVUN UYGUN TAŞINMASINI SAĞLAYABİLME 325
TÜP TORAKOSTOMİ (GÖĞÜS TÜPÜ TAKILMASI) YAPABİLME 326
UYGULANACAK İLAÇLARI DOĞRU ŞEKİLDE HAZIRLAYABİLME 328
VAJİNAL İLAÇ UYGULAMALARI YAPABİLME 331
VAJİNAL VE SERVİKAL ÖRNEK ALABİLME 333
YARA–YANIK BAKIMI YAPABİLME 335
YENİDOĞAN CANLANDIRMASI 337
YÜZEYEL SÜTÜR ATABİLME VE ALABİLME 341
ZEHİRLENMELERDE AKUT DEKONTAMİNASYON İLKELERİNİ SAĞLAMA 344

F. KORUYUCU HEKİMLİK VE TOPLUM HEKİMLİĞİ UYGULAMALARI

ACİL YARDIMLARIN ORGANİZASYONUNU YAPABİLME 348
AİLE PLANLAMASI DANIŞMANLIĞI YAPABİLME 351
BAĞIŞIKLAMA HİZMETLERİNDE DANIŞMANLIK VEREBİLME 353
BAĞIŞIKLAMA HİZMETLERİNİ YÜRÜTEBİLME 355

DOĞRU EMZİRME YÖNTEMLERİNİ ÖĞRETEBİLME....357
GERİYATRİK DEĞERLENDİRME YAPABİLME....360
KENDİ KENDİNE MEME MUAYENESİNİ ÖĞRETEBİLME....362
KONTRASEPSİYON YÖNTEMLERİNİ DOĞRU UYGULAYABİLME....364
MALULİYET DEĞERLENDİRME....366
OLAĞAN DIŞI DURUMLARDA SAĞLIK HİZMETİ SUNABİLME....367
PERİYODİK SAĞLIK MUAYENESİ (GÖRME, İŞİTME, METABOLİK HASTALIKLAR, RİSKLİ GRUPLARIN AŞILANMASI, KANSER TARAMALARI)....369
SAĞLIK ÇALIŞANLARININ SAĞLIĞININ KORUNMASI İLE İLİŞKİLİ ÖNLEMLER....371
SAĞLIK HİZMETİ İLİŞKİLİ ENFEKSİYONLARI ENGELLEYİCİ ÖNLEMLERİ ALABİLME....373
TOPLU YAŞAM ALANLARINDA ENFEKSİYONLARI ENGELLEYİCİ ÖNLEMLERİ ALMA....375
TOPLUMA SAĞLIK EĞİTİMİ VEREBİLME....377
TOPLUMDA BULAŞICI HASTALIKLARLA MÜCADELE EDEBİLME....379
TOPLUMDA SAĞLIKLA İLGİLİ SORUNLARI EPİDEMİYOLOJİK YÖNTEMLER KULLANARAK SAPTAYABİLME VE ÇÖZÜM YOLLARINI ORTAYA KOYABİLME....382
TOPLUMDAKİ RİSK GRUPLARINI BELİRLEYEBİLME....384
(İNCİNEBİLİR GRUPLAR)....384

G. BİLİMSEL ARAŞTIRMA İLKE VE UYGULAMALARI

BİLİMSEL VERİLERİ DERLEYEBİLME, TABLO VE GRAFİKLERLE ÖZETLEYEBİLME....388
BİLİMSEL VERİLERİ UYGUN YÖNTEMLERLE ANALİZ EDEBİLME VE SONUÇLARI YORUMLAYABİLME....389
BİR ARAŞTIRMAYI BİLİMSEL İLKE VE YÖNTEMLERİ KULLANARAK PLANLAYABİLME....391
GÜNCEL LİTERATÜR BİLGİSİNE ULAŞABİLME VE ELEŞTİREL GÖZLE OKUYABİLME....392

H. SAĞLIKLILIK

BAĞIŞIKLAMA (ÇOCUKLUK ÇAĞI VE ERİŞKİNLERDE)....396
BEBEK, ÇOCUK VE ERGEN SAĞLIĞI İZLEMİ....400
HAYATIN FARKLI EVRELERİNDE İZLEM VE PERİYODİK SAĞLIK MUAYENELERİ (GEBELİK, DOĞUM, LOHUSALIK, YENİDOĞAN, ÇOCUKLUK, ERGENLİK, YETİŞKİNLİK, YAŞLILIK)....402
SAĞLIKLI BESLENME....404

I. TARAMALAR

EVLİLİK ÖNCESİ TARAMA PROGRAMI....408
GELİŞİMSEL KALÇA DİSPLAZİSİ TARAMA PROGRAMI....410
GÖRME TARAMA PROGRAMLARI....413
İŞİTME TARAMA PROGRAMLARI....417
YENİDOĞAN METABOLİK VE ENDOKRİN HASTALIK TARAMA PROGRAMI (NTP: NEONATAL TARAMA PROGRAMI)....419

ÖNSÖZ

Hekimlik bir sanattır. Uzun ve yorucu bir tıp eğitimi sürecinden sonra icra edilebilecek olan Hekimlik mesleğinde, hekimlik sanatının en iyi gösterilebileceği yerlerden birisi temel hekimlik uygulamalarıdır. Temel uygulamalar, öğrenmenin asgari düzeyini ifade etmekte olup her hekimin bilmesi elzem olan konulardır.

Tıp Fakültelerinin sayısı özellikle 80'li yıllardan itibaren artmaya başlayınca eğitimde birlik olması amacıyla çekirdek müfredat üzerine tartışmalarda aynı yıllarda başlamıştır. Bu sürecin ürünü olarak Yüksek Öğretim Kurumu, Tıp Dekanları Konseyi tarafından Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (UÇEP) oluşturulmuş ve asgari düzeyde Temel hekimlik Uygulamaları konu başlıkları ve öğrenme düzeyleri belirlenmiştir. UÇEP–2020'de dokuz farklı başlık altında toplam 160 Temel Hekimlik uygulaması yer almaktadır.

Bu kitapta aynı şekilde dokuz ana başlıkta toplam 167 farklı uygulamaya yer verilmiştir. Konu başlıkları, UÇEP'te yer aldığı gruplara göre sıralanmıştır.

Uygulamaların öğrenme düzeyi ile ilgili olarak dört basamak belirlenmiştir;

- Öğrenme düzeyi 1: Uygulamanın nasıl yapıldığını bilir ve sonuçlarını hasta ve/veya yakınlarına açıklar
- Öğrenme düzeyi 2: Acil bir durumda kılavuz/yönergeye uygun biçimde uygulamayı yapar
- Öğrenme düzeyi 3: Karmaşık olmayan, sık görülen, durumlarda/olgularda uygulamayı yapar
- Öğrenme düzeyi 4: Karmaşık durumlar/olgular da dâhil uygulamayı yapar

Bazı uygulamalar, konunun daha iyi anlaşılması için video ve/veya resimlerle desteklenmiştir. Videolar için eklenen kare kodlara ilgili videonun linkine bağlantı yapılmış olup cep telefonu uygulaması ile içeriğe ulaşılabilmektedir. Uygulamalardan birçoğu basamaklar halinde yazılmış, buna uygun olmayanlara da bilgilendirici düz metin olarak yer verilmiştir.

Kitabı oluştururken her bir beceri için becerinin ilgili olduğu öğretim üyeleri ve uzmanlardan destek alınmıştır. Kitap, öğrencilere yarar sağlaması gözetilerek mümkün olduğu kadar çok konuya yer verilerek birçok yazar tarafından hazırlanmıştır. Editör kurulumuz, yazarlar tarafından hazırlanan bölümlerin UÇEP'te yer alan başlıklara göre sıralanması, yazıların bir araya getirilmesi, işlemlerin koordinasyonu görevlerini üstlenmiş olup yazıların içeriğine herhangi bir katkısı olmamıştır.

Kitabımıza yazılarıyla emek veren tüm yazarlarımıza, çalışmamızın projesini maddi olarak destekleyen Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığına teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Bu kitabın tüm öğrencilere ve hekim arkadaşlara fayda sağlayacak bir başucu kaynağı olmasını dileriz.

Editör Kurulu

YAZAR LİSTESİ

Abbas Aras, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Genel Cerrahi AD
Van

Abbas Tokyay, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Ortopedi AD
Van

Abdulaziz Yalınkılıç, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
KBB AD
Van

Abdullah Yılgör, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Nöroloji AD
Van

Abdurrahman Gümüş, Uz. Dr.
Tuşba İlçe Sağlık Müdürlüğü
Halk Sağlığı Birimi
Van

Adnan Erseçkin, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Pediatri AD
Van

Adule Serhanoğlu, Arş. Gör.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Kadın Hast ve Doğum AD
Van

Ahmet Fayik Öner, Prof. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Pediatri AD
Van

Ali Doğan, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
İç Hastalıkları AD
Van

Ali Ekber Karabulut, Uz. Dr.
Van Eğitim ve Araşt Hastanesi
Acil Servis
Van

Ali İhsan Güngör, Uz. Dr.
Van Eğitim ve Araşt Hastanesi
Göz Hastalıkları Kliniği
Van

Ali İrfan Baran, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Enf Hast ve Klinik Mik AD
Van

Ares Alizade, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Farmakoloji AD
Van

Arzu Esen Tekeli, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Anesteziyoloji ve Rean. AD
Van

Aydın Çağaç, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Nöroloji AD
Van

Aysel Sünnetçioğlu, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Göğüs Hast AD
Van

Ayşe Özkaçmaz, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Tıbbi Mikrobiyoloji AD
Van

Bedir Korkmaz, Uz. Dr.
Adli Tıp Kurumu
Van Grup Başkanlığı
Van

Bilal Arslan, Uz. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Pediatri AD
Van

Buket Mermit Çilingir, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Göğüs Hast AD
Van

Burcu Özen Karabulut, Uz. Dr.
Van Eğitim ve Araşt Hastanesi
Acil Servis
Van

Bülent Sönmez, Uz. Dr.
Van Eğitim ve Araşt Hastanesi
Yeni Doğan Ünitesi
Van

Caner Baydar, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Nöroloji AD
Van

Celaleddin Soyalp, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Anesteziyoloji ve Rean. AD
Van

Cihan Adanaş, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Ortopedi AD
Van

Çağrı Ateş, Uz. Dr.
Van Eğitim ve Araşt Hastanesi
Kadın Hast ve Doğum Kliniği
Van

Duygu Korkmaz, Arş. Gör.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Tıp Eğitimi ve Bilişimi AD
Van

Duygu Mergan İliklerden, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Göğüs Cerrahisi AD
Van

Emine Gülçin Ay, Uz. Dr.
İl Sağlık Müdürlüğü
Halk Sağlığı Birimi
Van

Emine Ulu Botan, Uz. Dr.
İl Sağlık Müdürlüğü
Halk Sağlığı Birimi
Van

Emrah Erdoğan, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Kardiyoloji AD
Van

Erbil Karaman, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Kadın Hast ve Doğum AD
Van

Erbil Seven, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Göz Hast AD
Van

Erhan Kartal, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Adli Tıp AD
Van

Esra Çınar Tanrıverdi, Dr. Öğr. Üy.
Atatürk Üniversitesi
Tıp Eğitimi AD
Erzurum

Eyyüp Yürektürk, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Pediatri AD
Van

Faruk Kurhan, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Psikiyatri AD
Van

Filiz Akyol, Uz. Dr.
Van Eğitim ve Araşt Hastanesi
Kadın Hast ve Doğum Kliniği
Van

Gizem Demet Sever Tilki, Arş. Gör.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Adli Tıp AD
Van

Gizem Gizli, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Acil Tıp AD
Van

Göknur Özaydın Yavuz, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Dermatoloji AD
Van

Halil İbrahim Akbay, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Tıbbi Biyokimya AD
Van

Hamit Hakan Alp, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Tıbbi Biyokimya AD
Van

Hanifi Yıldız, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Göğüs Hast AD
Van

Havva Sayhan Kaplan, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Anesteziyoloji ve Rean. AD
Van

Hülya Çakır, Arş Gör.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Aile Hekimliği AD
Van

Hülya Günbatar, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Göğüs Hast AD
Van

Hüseyin Güdücüoğlu, Prof. Dr.
Trakya Üniv Tıp Fakültesi,
Tıbbi Mikrobiyoloji AD
Edirne

İbrahim Halil Yavuz, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Dermatoloji AD
Van

İdris Tüzün, Uz. Dr.
Van Eğitim ve Araşt Hastanesi
Acil Servis
Van

İshak Peynirci, Uz. Dr.
Tuşba İlçe Sağlık Müdürlüğü
Halk Sağlığı Birimi
Van

İskan Çallı, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Genel Cerrahi AD
Van

İsmail Tilki, Arş. Gör.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Adli Tıp AD
Van

İzzet Çeleğen, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Halk Sağlığı AD
Van

Jale Aydemir, Arş. Gör.
Tuşba 1 No'lu Aile Sağlığı Merkezi,
Aile Hekimliği
Van

Kamuran Karaman, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Pediatri AD
Van

Kasım Ertaş, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Üroloji AD
Van

Kazım Uçkan, Uz. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Kadın Hast ve Doğum AD
Van

Kerem Taken, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Üroloji AD
Van

Latif Hacıoğlu, Uz. Dr.
Van Eğitim ve Araşt Hastanesi
Kadın Hast ve Doğum Kliniği
Van

Mahfuz Turan, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
KBB AD
Van

Mehmet Ata Gökalp, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Ortopedi AD
Van

Mehmet Emin Layık, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Tıp Eğitimi ve Bilişimi AD
Van

Mehmet Erdem, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
İç Hastalıkları AD
Van

Mehmet Parlak, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Tıbbi Mikrobiyoloji AD
Van

Mehmet Reşit Öncü, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Acil Tıp AD
Van

Mehmet Şirin Büyükkaya, Uz. Dr.
Van Eğitim ve Araşt Hastanesi
Acil Servis
Van

Mehmet Zeki Erdem, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
KBB AD
Van

Mesut Işık, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Psikiyatri AD
Van

Nazım Bozan, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
KBB AD
Van

Necat Almalı, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Genel Cerrahi AD
Van

Necip Güven, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Ortopedi AD
Van

Nur Aycan, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Pediatri AD
Van

Nureddin Yüzkat, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Anesteziyoloji ve Rean. AD
Van

Nurettin Kurt, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Anesteziyoloji ve Rean. AD
Van

Oğuzhan Şeleoğlu, Arş. Gör.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Aile Hekimliği AD
Van

Onur Karaaslan, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Kadın Hast ve Doğum AD
Van

Özkan Yılmaz, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Genel Cerrahi AD
Van

Pınar Güzel Özdemir, Prof. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Psikiyatri AD
Van

Ramazan Esen, Prof. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
İç Hastalıkları AD
Van

Ramazan Sami Aktaş, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Acil Tıp AD
Van

Ramazan Üstün, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Fizyoloji AD
Van

Recep Eryılmaz, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Üroloji AD
Van

Remzi Kızıltan, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Genel Cerrahi AD
Van

Saliha Yıldız, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
İç Hastalıkları AD
Van

Selami Ekin, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Göğüs Hast AD
Van

Selvi Aşker, Prof. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Göğüs Hast AD
Van

Semra Ağırbaş, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
KBB AD
Van

Serap Karaman, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Pediatri AD
Van

Sercan Özkaçmaz, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Radyoloji AD
Van

Serek Tekin, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Göz Hast AD
Van

Sezai Özkan, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Ortopedi AD
Van

Sıddık Keskin, Prof. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Biyoistatistik AD
Van

Sinemis Çetin Dağlı, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Halk Sağlığı AD
Van

Şaban İncecik, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Enf Hast ve Klinik Mik AD
Van

Şahin Şen, Arş. Gör.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Aile Hekimliği AD
Van

Şükran Sevimli, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Tıp Tarihi ve Etik AD
Van

Tuba Ülkevan, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Psikiyatri AD
Van

Tülin Türközü, Dr. Öğr. Üy.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Ortopedi AD
Van

Ufuk Çobanoğlu, Prof. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Göğüs Cerrahisi AD
Van

Uğur Demir, Uz. Dr.
Tokat Devlet Hastanesi
Adli Tıp Birimi
Tokat

Ülkü Yaka Kartal, Uz. Dr.
Yüksekova Devlet Hastanesi
Kadın Doğum Kliniği
Hakkari

Vedat Çilingir, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
Nöroloji AD
Van

Yaser Sait Çetin, Doç. Dr.
Van Yüzüncü Yıl Üniv Tıp Fakültesi,
KBB AD
Van

Yasin Etli, Uz. Dr.
Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi
Adli Tıp AD
Konya

A. ÖYKÜ ALMA

BAĞIŞIKLAMA (ÇOCUKLUK ÇAĞI VE ERİŞKİNLERDE)

Hülya Çakır, Mehmet Emin Layık

Öğrenme Düzeyi: 4

Amaç: Aşılama, aşı takvimi ve aşılar hakkında bilgi vermek.

Aşı: Bir hastalığa karşı spesifik koruma sağlamak amacıyla hazırlanmış immuno–biyolojik materyaldir.

Aşı Türleri

- **Canlı aşı:** BCG, KKK, Su Çiçeği, Rotavirüs, Oral Polio, İnfluenza, Adenovirüs
- **İnaktive Aşı:** Boğmaca, inaktif polio, Hepatit A, Kuduz
- **Toksoid aşı:** Difteri, Tetanoz
- **Polisakkarit aşı:** Pnömokok, Hemofilus influenza tip b, Meningokok
- **Rekombinant aşı**: Hepatit B, HPV

Aşı Kontrendikasyonları

Aşı ve içeriğine karşı anaflaksi

İmmun yetmezlikli veya immunsupreselerde canlı aşı

Gebelerde canlı aşı

Dbt sonrası 7 gün içinde ortaya çıkan ensefalopatide boğmaca

Hastaneye yatacak derecede ağır ateşli hastalıklar

Aşılara Kontrendikasyon oluşturmayan Durumlar

38.5 dereceyi bulmayan ateşli hastalıklar, prematurite, antibiyotik kullanımı, anne sütü alıyor olmak, nonspesifik alerji öyküsü, yumurta alerjisi, ailede konvulziyon öyküsü, penisilin alerjisi

Aşılarla İlgili Genel Öneriler

Birden fazla aşı aynı anda veya farklı zamanlarda uygulanabilir.

Ölü aşı ile birlikte canlı aşı herhangi bir zamanda uygulanabilir.

Enjeksiyonla uygulanan 2 canlı aşı ya aynı gün içinde yapılmalı ya da aralarında en az 4 hafta süre olmalıdır.

Oral olarak uygulanan canlı aşılar (Oral rotavirüs, Oral Polio) diğer canlı aşılarla veya ölü aşılarla birlikte veya farklı zamanlarda yapılabilir.

Rutin ateş düşürücü önerdiğimiz tek aşı Meningokok B aşıdır. Meningogok B aşısı sonrası ilk 24 saatte 6 saatte 1 parasetamol, 24 saat sonunda ateşi oldukça parasetamol kullanımı önerilmelidir.

Yumurta proteini (ovalbumin) sarıhumma, suçiçeği, kkk ve influenza aşılarında bulunmaktadır. Yumurta alerjisi bu aşıların yapılmasına engel değildir. Ancak yumurtaya karşı anaflaksi öyküsü olanlar hastanede gözlem altında alerji immunoloji servislerinde kontrollü bir şekilde aşılarını olabilirler.

Aileler yan etkiler konusunda bilgilendirilmelidir. Ağrı, hassasiyet olabileceği, ilk 3 gün içinde ateş görülebileceği, kızamık aşısından sonra 7–10 gün sonrasında bile ateş görülebileceği konusunda aileler bilgiledirilmelidir. Ancak aşı sonrası ateşle gelen hastalarda diğer ateş yapan nedenler (özellikle menenjit) ekarte edildikten sonra ateşin kaynağı aşıya bağlanmalıdır.

2 yaşından küçük çocuklara uyluk bölgesine, 2 yaşından büyük çocuklara deltoid bölgeye aşı yapılmalıdır.

Subkutan yapılması gereken bir aşı yanlışlıkla intramuskuler yapıldıysa aşı tekrarına gerek yoktur, Ancak intramuskuler yapılması gereken bir aşı eğer subcutan yapılırsa içindeki adjuvanlara bağlı daha çok yan etki görülür.

Aşı oturtularak yapılmalı, küçük çocuklarda annesinin kucağında yapılabilir, emzirirken de yapılabilir. Anne sütünün analjezik ve sakinleştirici etkisi vardır.

Covid sonrası MİSS–C geçiren çocukların canlı parenteral aşıları (kızamık, suçiçeği) 11 ay ertelenmelidir. MİSS–C hastalarına yüksek dozda İVİG verildiği için 11 ay ertelemeden aşı yapılırsa, aşı etkili olmaz.

2 hafta boyunca 2 mg\kg\gün ya da 20 mg\gün prednizon alan çocuklarda steroid tedavisi bittikten 1 ay sonra aşılama yapılmalıdır.

Canlı aşılar immunglobulin uygulaması yada kan transfüzyonundan en az 3 ay sonra yapılmalıdır

Canlı aşı yapılan birine immunglobulin verilecekse en az 2 hafta beklenmelidir.

Splenektomi yapılacak hastalara en az 2 hafta önce Hib, pnömokok ve meningokok aşıları yapılmalıdır.

Kızamık aşısı yapılanlarda, tüberküloz enfeksiyonu olsa bile PPD testi yanlış negatif çıkabilir. Bu nedenle, kızamık aşısı yapıldıktan en az 4 hafta sonra PPD testi yapılmalıdır.

Kemoterapi alan hastaların inaktif aşıları son kemoterapiden sonra en az 3 sonra, tercihen 6 ay sonra yapılmalıdır. Canlı aşıları ise kemoterapiden en az 6 ay sonra, tercihen 12 ay sonra yapılmalıdır.

Hepatit B aşısı: Rekombinant aşıdır. Aşılama doğumdan hemen sonra (0. ay), 1. ay ve 6. ay olmak üzere 3 doz yapılır. Anne HBsAg (+) ise; doğumda hepatit immünoglobulini (HBIG) ve hepatit B aşısı yapılır. Daha sonra 1.ayda 2.doz, 6.ayda 3.doz yapılır. Annenin HBsAg durumu bilinmiyorsa; 12 saat içinde hepatit B aşısı yapılır. Anneden HBsAg bakılır ve anne HBsAg (+) bulunursa HBIG ilk bir hafta içinde yapılır. Premature bebeklerde Hepatit B aşısı, bebek 2 kg altında iken aşı yapıldıysa, yapılan aşı sayılmaksızın 1 aylıkken tekrar aşılamaya başlanır. Erişlinlerde de aşılama daha önce yapılmadıysa 0., 1. ve 6.aylarda aşılama önerilir. Antihbs düzeyine göre ilerleyen zamanlarda rapel doz veya aşı tekrarı gerekebilir.

Hepatit A aşısı: İnaktive virüs aşısıdır. 18.ay ve 24. ay olmak üzere 2 doz uygulanır. Erişkinlerde aşılanmamış olanlara ve özellikle alt bakımı yapan birimlerde çalışanlara, çocuk servislerinde çalışanlara 0. ve 6.aylarda çift doz hepatit A aşısı önerilir

BCG: Canlı bakteri aşısıdır. 2. ayda tek doz uygulanır. BCG aşısı, 3.aydan sonra yapılacaksa; PPD yapıldıktan sonra, ppd negatif gelirse aşı uygulanır. BCG yapıldıktan sonra enjeksiyon yerinde 2–3 hafta sonra şişlik, eritem, papül, püstül oluşur. Aşılamadan 4–6 ay sonra da bu reaksiyon görülebilir. Genelde aşılamadan 5–8 hafta sonra endurasyonun ortası yumuşayarak akıntılı ülsere bir yaraya dönüşür.Bu yara ortalama 3 ayda skarla iyileşir. Eğer ülserayon ve akıntı ilk hafta olursa erken aşı reaksiyonu (koch fenomeni) olarak kabul edilir ve bu bebekler tbc açısından incelenmelidir. Bcg aşısından sonra axiller bölgede lap olması "BCG lenfadenit " olarak adlandırılır ve bu bebekler immunyetmezlik açısından araştırılmalıdır.

Difteri-Aselüler Boğmaca-Tetanoz Aşısı: DaBT-IPA-Hib 5'li karma aşısı içerisinde 2., 4., 6, 18. aylarda uygulanır. Ayrıca DaBT-IPA 4'lü karma aşısı içerisinde 4 yaşında uygulanır. Nörolojik hastalığı olanlara boğmaca yapılmamalıdır. Erişkinlerin her 10 yılda bir Td (difteri, tetanoz) rapeli ile aşılanması ve bu rapellerden birinin Tdap (erişkin tip difteri, tetanoz, aselüler boğmaca) olması önerilir. Gebelere de önceki Td veya Tdap aşı durumlarına bakılmaksızın her gebelikte Tdap yapılması önerilmektedir. Eğer gebenin aşı durumu bilinmiyorsa en az 2 doz 1 ay arayla Td veya Tdap önerilmelidir. Gebelerde özellikle tdap önermemizin sebebi, anneden geçen antikorlarla bebeği neonatal tetanoz ve boğmacaya karşı korumaktır. Tdap gebeliğin 27–36. haftaları arasında uygulanmalıdır

Pnömokok Aşısı: Biri polisakkarit (PPSV23) diğeri konjuge (PCV13) olmak üzere iki tip pnömokok aşısı bulunmaktadır. Bebeklerde 2., 4., 6. ve 12.aylarda toplamda konjuge (PCV13) aşı 4 doz yapılır. 2 yaşından büyük çocuklarda tek doz uygulanır. Erişkinde pnömokok enfesiyonu açısından riskli gruplara ve 65 yaş üstüne pnomokok aşısı uygulanmalıdır. Erişkinlerde önce konjuge aşı yapılmalı, ardından 1 yıl sonra polisakkarit aşı uygulanmadır. Ancak eğer hasta yüksek riskli bir grupta ise (immunsuprese, pnömokokla karşılaşma ihtimali çok yüksekse), konjuge aşının yapılmasını takiben 8 hafta sonra palisakkarit aşı yapılmalıdır. Polisakkarit aşı, yaşam boyunca en fazla 3 kez olmak üzere 5 yıl arayla uygulanır.

Meningokok aşısı: Meningokokal hastalığı geçirme riski olan bireyler başta olmak üzere hiperendemik veya epidemik olduğu ülkelerde yaşayan veya o bölgeye seyahat edecek kişilere aşı önerilir. Meningokok aşısı, yıllık hac döneminde Mekke'ye gidecek olan herkese yapılması zorunlu tutulmaktadır . Bütün çocuklara önerilebilir. Devlet tarafından ödenmeyen pahalı bir aşıdır. Aileler bilgilendirilerek aşının gerekliliği anlatılmalıdır. Ülkemizde ACWY suşlarına ve B suşuna yönelik 2 tip aşı vardır. Her iki aşı birlikte önerilmelidir.

Hemofilus İnfluenza Tip B (Hib) Aşısı: Polisakkarit aşıdır. 5'li karma aşı içerisinde 2., 4, 6. ve 18. aylarda uygulanır. 5 yaş sonrası yalnızca riskli gruplara önerilir.

İnfluenza Aşısı: İnaktive olan formu gebelik ve immunsuprese olanlar başta olmak üzere herkese önerilebilir. Ekim ve kasım aylarında yapılması önerilir. Bebeklerde 6. aydan itibaren yapılabilir. 9 yaş altında 1 ay arayla 2 doz yapılması önerilir. 9 yaş üstü tek doz aşılama yeterlidir.

Kızamık–Kızamıkcık–Kabakulak (KKK): Canlı aşıdır. 12.ay ve 48.ayda olmak üzere 2 doz uygulanır. 1–18 yaş arası çocuklar ve erişkinler, 1 yaşını bitirdikten sonra hiç aşılanmadılarsa veya kızamık açısından riskli bölgelerde KKK aşısı en az 4 hafta arayla toplam 2 kez yapılmalıdır. Kızamığı olan bir hastayla temas sonrası 72 saat içinde yapılan aşılama koruyucudur. Kabakulak ve kızamıkçık için temas sonrası profilakside KKK aşısı etkili olmaz.

Su Çiçeği Aşısı: Canlı virüs aşısıdır. 12. ayda tek doz uygulanır. Canlı aşı olmasına rağmen HIV enfekte çocuklara uygulanabilir (CD4 sayısı<200 olanlar hariç) . Temas sonrası 3 ilk gün aşılama koruyucudur. Asiklovir kullanan hastalarda suçiçeği aşısı ertelenmelidir. Erişkinlerde salgın ve temas gibi özel durumlarda, daha önce hiç aşılanmayanlarda 1 ay arayla 2 doz aşı önerilmektedir.

Oral Polio – İnaktif Polio Aşısı: Oral polio aşısı canlı aşıdır. Oral polio aşısı 6.ay ve 18. ayda 2 doz uygulanır. 2 damla şeklinde verilir. Aşılamadan sonra 6 hafta süreyle virüs dışkı ile dışarı atılmaktadır. Bu durum çevresindeki immün yetmezlikli bireyler için risk oluşturmaktadır. İshali olan çocuklara OPA uygulanabilir. Ancak 4 hafta sonra fazladan 1 doz daha verilmelidir. İnaktif polio aşısı 5'li karma aşı içerisinde 2., 4., 6., 18. aylarda ve 4'lü karma aşı içerisinde 48.ayda uygulanır.

Oral Rota Aşısı: Oral uygulanan canlı bir aşıdır. 2., 4. aylarda uygulanan monovalan aşı veya 2., 4. ve 6.aylarda uygulanan pentavalan aşı yapılabilir. Aşının ilk dozu 16. haftaya kadar yapılabilir. Aşının 2.dozu ise mutlaka 8.aydan önce tamamlanmalıdır. İnvaginasyon öyküsü olanlara rota aşısı önerilmez. Rota aşısının bilinen en ciddi ve nadir yan etkisi invaginasyondur. Aileler bu konuda bilgilendirilmelidir.

Human Papilloma Virüs (HPV) Aşısı: Rekombine bir aşıdır. HPV'nin neden olduğu genital siğil, prekanseröz genital lezyonlar ve serviks kanserini önlemeye yönelik olarak geliştirilen aşılardır. Ülkemizde şuanda mevcut olan aşı gardasil (hpv 6, 11, 16, 18)'dir. Hem erkek hem kız çocuklarına yapılabilir. 9 yaşından sonra yapılabilir. 9–15 yaş arası 0. ve 6. ayda olmak üzere 2 doz yapılır. 15–26 yaş arasında olanlara 0., 2. ve 6. aylarda olmak üzere 3 doz yapılır. Cinsel istismar, şüpheli cinsel ilişki gibi durumlarda mutlaka HPV aşısı önerilmelidir.

Kuduz Aşısı: İnaktif bir aşıdır. Kuduz açısından riskli bölgelerde çalışanlara önerilir. Temas öncesi profilakside, 0., 7. ile 21. veya 28.günlerde birer doz olmak üzere toplam 3 doz aşı uygulanır. Kuduzla temas sonrası daha önceden aşılı olanlara 0. ve 3.ay, daha önceden aşılı olmayanlara 0., 3. ve 7. günlerde 3 doz ve 14. ile 28. günler arasında 1 doz olmak üzere toplamda 4 dozluk aşılama şeması başlatılır. Bu sırada hayvan 10 günlük karantinaya alınır. 10 günün sonunda hayvan sağlıklı ise aşılama durdurulur.

Kaynaklar:

1. Aydoğan, Ü., Koç, B., & Sarı, O. (2016). Temel Aile Hekimliği., Güneş Tıp Kitapevi.
2. Bozdemir, N., & Kara, İ.H.(2010).Birinci Basmakta Tanı Ve Tedavi. Nobel Kitapevi.
3. T. C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlügü Genişletilmiş Bağışıklama Programı Genelgesi 25. 02. 2008 6111 Genelge 2008/14
4. Prof. Dr. Ahmet Arvas – Sosyal Pediatri Bilim Dalı "Aşı Uygulaması"
5. Akşit S. Çocukluk Çağında Aşı Takvimi Derleme. Türk Pediatri Arşivi. 2007; 42 (11): 26–35
6. Https: //Www. Ttb. Org.Tr/Kutuphane/Asi_Rehberi. Pdf